

KATOLIKUS KÁNTORLAPOK

— Szerkeszti: Merczel György —

Elmélkedés

A liturgia kivételesen sajátos szentháromsági esemény, mely mint Isten és ember között folyó párbeszéd, minden lényegi pontja isteni eredetű és kezdeményezésű. Az utolsó vacsorán adott parancsnak engedelmességgel az Egyház az áldozat bemutatásával a szentháromságos Isten szeretetére válaszol, hiszen Krisztus parancsának forrása, közege és célja a szeretet. A liturgia résztvevői azok, akiket megragadott és válaszra serkent ez a minden emberi számítás és keretet szétfeszítő isteni önfeltárás. Az Ő szavai, mozdulatai kivétel nélkül az isteni szeretet által már előre megnyitott tartományba illeszkednek.

A zene fület kíván magának, de nem a zenész fület, hanem olyan valakiét, aki érti nyelvét — de nem a zenész ez az értő. A zene eredete a zeneszerző és a zenész tapasztalatánál nagyobb, kimeríthetetlen, birtokbavehetetlen jelen-ségben rejtezik, és a zene abban, aki felé tart, ugyanezt a tapasztalatot kívánja fölépíteni. Itt nem egy kör bezárulásáról van szó, hanem egy közös tér megjelenéséről, mely a zenén keresztül egybefogja a zenészt és hallgatóját. Ama jelen-ség előtt, mely önmagát ajándékozva birtokba veszi mindkettőjüket.

A liturgiában mindez még erőteljesebben jelentkezik. A népe-nek, a gregorián tételek, a nagy zeneszerzők művei mind abból a tapasztalatból születtek, hogy Isten dicsősége megjelent az embernek és nem kíván mást, csak az e szeretetre válaszoló szeretetet és az ebben feltörő dicséretet. A liturgia e válasznak sajátos helye. Zenéjét és énekeit a dicséret formálja. A dicséret nem latolgatja, miféle jutalom várhat rá, nem számíthatja és mérlegeli okait, nem húzza meg határait valamiféle bizonytalan létjogosultságú ésszerűség nevében, de nem is romlik a félkegyelmű ömlengés parttalanságába, hanem megelégszik azzal, hogy az előtte feltárult teljesség és gazdagság előtt állhat, s lankadatlan köszönetmondásban tereli össze háláját ezért az ott-állásért.

A köszönet a liturgikus zene és ének játéktere, az az alap és cél, melynek szabadságától hordozva elhangzik a Kyrie, a Sanctus vagy egy jámbor népének.

Ezt a köszönetet nem holmi felszakadt és vakon tova-futó rajongás formálja, hanem a hitnek az isteni kegyelem által létrehozott szeme előtt felragyogó dicsőség Krisztus arcán. E dicsőség „mögött” már nem kereshetünk semmit, nem próbálhatunk „mögé” vagy „fölé” hatolni kérdéseinkkel, ez az a végső „határ”, mely érvénytelenít minden egyéb, utunkba kerülő határt.

Ha ez így áll, miért kell ragaszkodnunk meghatározott szövegű, százsoros ismétlésben előadott énekekhez? Az Egyház hierarchiája, rendjének minden eleme Isten dicsőségének szolgálatában áll, csak ehhez szabhatja magát. E dicsőség a szabadság és a meghatározottság látszólagos ellentétét alapján megszünteti. Így a dallamról és a szövegről lehull a bénító szorosság és a szabadságban fogant köszönet egyszери, közösségi formájává válik.

A hit szeretetben történő odafordulás a magát kinyilvánító Istenhez. A liturgikus zene és ének ezt a hitet ápolja és hordozza, annak igénye nélkül, hogy megszabja vonásait és kisajátítsa tartalmát. Ellenkezőleg: a hit törvénye szab törvényt az imádságnak.

Horváth Tibor egyetemi hallgató (PPKE)

Minden földek, Istent dicsérjétek!

Az énekkar ott, a poros, alföldi kisvárosban az ötvenes évek egyikének tavaszán-nyarán kezdődött szerveződni, s hamarosan már hivatalosan is létezett, Szent Cecília évi védnökségének jótékony szárnyai alatt megbújva ugyan, de hangját annál bátrabban hallatva. A kertészek szervezték a fiatalokat, főként a lányokat, s a ministránskorból kinövő kamasz fiúkat. A nemrég oda helyezett piarista atya pedig biciklire kapva végiglátogatta a harmincas-negyvenes években működő plébániai énekkar idősebb tagjait, s kérte őket, áldozzanak hetente két estét a közös éneklésben Isten dicsőítésére. Energiája volt bőségesen a biciklizés mellett a karmesterkedéshez, hiszen előzőleg hosszasan pihenésre kényszerült, vizsgálati fogságban, majd a Csillag-börtönben. Ott benn végigolvashatta az egész rabkönyvtárt, s mivel még Jókai Mór is reakciónak számított a Révai elvtárs megfogalmazta kultúreszmék szerint, főleg partizánregények álltak olvasási éhsége csillapítására. „A végén szakképzett partizánként távoztam a börtönből, tudtam hidat robbantani, meg szabotázsakciókat előkészíteni, legalábbis elméletben” — vallotta be bizalmasan az énekkarosoknak. Nem csoda, hogy az ekkortájt vetített amerikai óriásprodukció, a „Háború és béke” filmélménye hatására három nap alatt elolvasta a regényt, mert a börtönben Tolsztoj is a múlt letűnt kísértetének számított. (Húsz évvel később irodalomtörténeti berkekben hallottam a tilalmazások történetének adalékait, s állítólag Révai fiatal titkára bátran kiállt Tolsztoj és Puskin mellett és azt javasolta, hogy legalább az életfogytiglanosoknak meg kellene engedni az orosz klasszikusok olvasását, kettős indok folytán: az elítélteknek bőven van idejük, s onnan úgysem jönnek ki, az orosz írók kártékony hatását nem adhatják tovább.) Tehát a piarista és partizáni előképzettségű atya vezényelni kezdett, éspedig az alapoktól indulva, mert soha nem foglalkozott előzőleg még énekléssel sem, nemhogy karvezetéssel. A templom idősödő kántora, valaha kitűnő egyházzenesész, ekkorra már majdnem teljesen vakon, elmagyarázta, természetes fejből, az alapokat és kezdődhetett a vezénylés. Kétnegyed,